

מהות ראש השנה והתרועה/גד פתיחי

פתיחה של הלב

ראש השנה הינו יום שמלא וגדוש באנרגיה רוחנית. ממילא ההשפעה שלו עלינו ועל רגשותינו היא עצומה לאין שיעור. ישנם כל מיני אנשים בראש השנה. יש כאלה שניגשים מתוך יראה רוממות, ישנם הניגשים מתוך פחד מוות, ישנם הניגשים מתוך שמחה מהולה ביראה, ישנם שעושים דווקא הפוך, הם ניגשים מתוך יראה מהולה בשמחה. ועל כל אלה ישנם שעברו כבר ב'ברכו הראשון' ולא נותר להם אלא לשמוח. ואין צריך לומר שאלו ואלו נכונים, אלא שאם כנים אנחנו, יש לנו לבטל עצמנו לגמרי ולהטות אזנינו לרצון ה' המופיע בתורתנו, ולפ"ז לפתח את הגישה הנכונה והמדוייקת. שע"י ברור התפיסה השכלית הנכונה לגבי ראש השנה, כך נוכל להוליד בקרבנו את הרגשות הנכונים כלפי היום הזה. ויהי רצון שלא נבדה אפי' דבר אחד מליבנו, ונזכה להיות בטלים ומבוטלים להבין דבר ה' אלוהינו, ע"מ שנהלך ביום זה כטוב ליבנו מיומיים לחיותנו, נשמח ויאירו עינינו, ובלב נכון תיכון נחת רוח לאדונינו.

א. התייחסות ראשונה בפרשת אמור - מועד ה'

בתורה ישנם שתי מקומות בהם התורה מתייחסת ליום הראשון בחודש השביעי, כאן המקום להעיר דבר פשוט, והוא שהתורה לא כינתה יום זה בשם מסויים, ובודאי לא בשם 'ראש השנה'.

הראשון בפרשת אמור (ויקרא כג, כג-כה): "וידבר ה' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש: כל מלאכת עבדה לא תעשו והקרבתם אשה לה".

בפסוקים אלו מוצגים מס' מאפיינים ליום זה:

1. שבת. בלשון הפס' 'שבתון', כלומר, כאותה מהות שביתה של יום השבת.
2. 'זכרון תרועה'. פשוטו הוא, שיש לזכור תרועה או זכרון ע"י תרועה (ואע"פ שזכרון אינו בקמץ מ"מ כאשר הוא סמוך אינו בא בקמץ, וכאילו כתוב זכרון בקמץ שאז כוונתו זכרון הבא ע"י תרועה. ומ"מ לא נתפרש יותר.

3. יום קדוש. בלשון הפס' 'מקרא קודש', כלומר, שהיום הזה עבורינו הוא יום קדוש, יום מיוחד. וזאת משום שהוא ממועדי ה', וכמו שנאמר בפסוקים לפני כן: "אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם".

4. קרבן לה'. כלומר, שיש להקריב קרבן מיוחד לה', בנוסף על עולת התמיד.

❖ איסור עשיית מלאכה. לכאורה איסור זה נובע הן מהשבתון והן מהמקרא קודש, והוא הצד השני של המטבע בעבורם, ייצוג של הצד השלילי, ולכן לא מניתיו.

את כל המאפיינים הללו אנו מכירים ממועדים אחרים בתורה, וכן נאמרו בעוד מקומות בתורה. חוץ מ'זכרון תרועה' שאיני יודע מהו. כלומר, איזה תרועה יש לזכור? בפשטות נשמע שזו תרועה שכבר הייתה בעולם, כי בדרך כלל זכרון מתייחס למשהו שכבר היה בעולם. יש להעיר שכן זו הפעם הראשונה שהמילה תרועה מופיעה בתורה. למה יש לזכור תרועה זו? ולמה היא מהותית ליום זה? ויותר מזאת, איך אנו מצוים לזכור ולא לשכוח דבר מסויים כאשר איננו יודעים מהו בכלל? ולפי הפירוש של זכרון ע"י תרועה, במה אנו צריכים להיזכר? ולמה דווקא ע"י תרועה? ועוד יש לשאול, מה היחס בין המאפיין זכרון תרועה לשאר מאפייני היום? האם המאפיין 'שבתון' יותר דומיננטי היות והוא הוזכר ראשון?

ב. התייחסות שנייה בפרשת פנחס - קרבן מוסף

טרם ננסה לענות על שאלות אלה, נציג את המקור השני, שנמצא בפרשת פנחס (כט, א-ו) בו מתייחסת התורה ליום הראשון החודש השביעי:

"ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם: ועשיתם עלה לריח ניחח לה' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל: ועשרון אחד לכבש האחד לשבעת הכבשים: ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם: מלבד עלת החדש ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם כמשפטם לריח ניחח אשה לה".

בפסוקים הללו נאמרו מס' מאפיינים לגבי יום זה:

1. מקרא קודש.
2. איסור מלאכה.
3. 'יום תרועה'. כלומר, יש להריע.

4. קורבן מוסף (פר, איל, שבעה כבשים, שעיר).

התורה חזרה כאן על שלושה מאפיינים שכבר נאמרו בפרשת אמור, השניים הראשונים הם: 'מקרא קודש' ו'איסור מלאכה'. והשלישי הוא: 'יום תרועה יהיה לכם'. המאפיין השלישי אינו זהה לחלוטין בו הוא מופיע בפרשת אמור. לפי ששם נאמר 'זכרון תרועה', ואילו כאן נאמר 'יום תרועה'. וההבדל ביניהם שבביטוי זכרון תרועה הדגש הוא על הזכרון. ואילו בביטוי 'יום תרועה' הדגש הוא על התרועה. כאן המקום להעיר, שבפרשת אמור הביטוי 'יהיה לכם' כולל את כל המאפיינים, ואילו בפרשת פנחס, הביטוי הנ"ל מופיע פעמיים, פעם אחת לגבי מקרא קודש ואיסור מלאכה, ופעם שנייה לגבי יום תרועה בלבד. ויש להסביר, שבאמור הכוונה היא שכל המאפיינים הנ"ל יוצרים תבנית אחת אחידה של מהות היום. ואילו בפנחס יש שתי מהויות ביום – יש מהות של מקרא קודש ואיסור מלאכה, ויש מהות מקבילה בו זמנית של יום תרועה. עוד יש לשאול, מדוע התורה השמיטה כאן את המאפיין 'שבתון'? ולמה היא שינתה את סדר ההופעה בין התרועה לבין המקרא קודש?

נחזור לענייננו, הביטוי המיוחד בפרשה זו הוא 'יום תרועה'. מה פשרו של ביטוי זה? אמנם ביטוי זה אינו מספיק מפורש, אבל הנראה שפשוטו הוא שה' מבקש מעמ"י שיריעו תרועה ביום הזה. למה צריך להריע? למה תרועה זו קשורה מהותית ליום זה? למה צריך להריע בכל שנה ושנה? למה לא נתבאר יותר? על מה אנחנו מריעים? מי אמור לשמוע את התרועה הזאת, כלפי מי היא מכוונת? ויש לשאול על היחס וההפרש בין הביטוי 'זכרון תרועה' ל'יום תרועה'. למה התורה מזכירה שני ביטויים שונים במקצת? האם הם מכוונים לאותה משמעות? מה בפועל אומרים לעשות, את שניהם יחד? עוד מפורש בפנחס, וזה עיקר הפרשה, שיש להקריב 'קורבן מוסף' ביום זה. וכמו שכתוב באמור שיש להקריב קורבן אשה לה'. נמצא שרוב הפסוקים המתייחסים לראש השנה רובם נוגע לקורבן מוסף, מה גם שהם הכי מפורטים.

ג. סיכום מאפייני היום המופיעים בתורה

להלן, סיכום כל המאפיינים שהוזכרו בתורה (לפי סדר הופעתם):

א. שבתון.

ב. 'זכרון תרועה' ו/או 'יום תרועה'.

ג. מקרא קודש.

ד. איסור מלאכה.

ה. קורבן מוסף (פר, איל, שבעה כבשים, שער).
 ד. 'תרועה' והופעתה בתנ"ך

'תרועה' היא השמעת קול בצורה חזקה ביותר. קול זה אינו קול אחד כתקיעה פשוטה, אלא הוא קורא ומפסיק קורא ומפסיק. ישנן שתי דרכים מקובלות להריע: או בפה, או ע"י שופר. ההופעה הראשונה בתורה של המילה 'תרועה' היא לגבי ראש השנה בפרשת אמור. ישנם עוד הופעות:

השנייה, **שופר תרועה של יובל** - "והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם" (ויקרא כה ט). דהיינו, ביוה"כ של שנת היובל היא שנת החמישים אנו מצווים להריע בשופר ומיד בסיום התרועה כל העבדים משתחררים מיד אדוניהם וכל הקרקעות חוזרות לבעליהם הראשונים.

השלישית, **חצוצרות תרועה למסע המחנות** - "ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החנים קדמה: ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החנים תימנה תרועה יתקעו למסעיהם" (במדבר י, ה-ו). כלומר, ה' ציווה את משה בדרכם ממצרים לא"י, שבשעה שיש לפקוד על עמ"י לקום משבתם ולהמשיך לנסוע, יעשה זאת ע"י שיתקע תרועה בחצוצרה. הרביעית, **תרועה בעת מלחמה** - "וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצרר אתכם והרעתם בחצוצרת ונזכרתם לפני ה' אלהיכם ונושעתם מאיביכם" (במדבר י ט). מטרת התרועה אינה לקרוא את העם להשיב מלחמה השערה, אלא מטרת התרועה היא שיעלה זכרונינו אצל ה'. ייתכן שהתרועה היא כדי לאסוף אתה העם למלחמה, וע"י תרועה זו אנו גם 'אוספים' את ה' אלינו לעזרתינו במלחמה. שהרי דבר פשוט שמריעים בתחילת מלחמה, וא"כ למה התורה ציוותה על כך?

(אולי גם, **תרועה בעת שמחה** - "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרת על עלתים ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ה' אלהיכם" (במדבר י, י). גם כאן המטרה היא להיזכר לפני ה'. ייתכן ואף תקיעה זו הינה תקיעה של תרועה. כהמשך לפס' הקודם של תרועה בעת מלחמה. וכן מצינו בתהלים (כז, ו): "ועתה ירום ראשי על איבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה". וצ"ע.)

החמישית, **תרועת מלך** - "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו" (במדבר כג, כא). בלעם מתאר שבעמ"י יש תרועת מלך. ואיזהו מלכם? ה'

אלוהיהם. לא כ"כ ברור כיצד משמשת תרועה זו. כי מדברי בלעם נשמע שתרועה זו נשמעת תמיד. אולם אפשר לומר כדרך שמצינו בשלמה, שבעת המלכתו תקעו בשופר להודיע מלכותו (מ"א, א): "ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה... ויקח צדוק הכהן את קרן השמן מן האהל וימשח את שלמה ויתקעו בשופר ויאמרו כל העם יחי המלך שלמה". כן הוא לגבי ה', שבכל עת עמ"י מודיעים מלכותו יתברך.

וכן מצינו עוד מס' הופעות של 'תרועה' בנ"ך:

ביהושע (ו, ה) תרועת מלחמה. מצינו שהעם הריע בפייהם קודם נפלה חומת העיר יריחו "והיה במשך בקרן היובל כשמעכם את קול השופר יריעו כל העם תרועה גדולה ונפלה חומת העיר תחתיה ועלו העם איש נגדו".

בגדעון (שופטים ז, כא) תרועת מלחמה. כשירדו למלחמה נגד מחנה מדין העם הריע קודם שפשטו ידיהם במלחמה.

בשמואל (א, ד, ה) תרועת מלחמה או לכבוד ארון ה' או גם וגם. מצינו שעמ"י הביא בקול תרועה את ארון ה' למחנה המלחמה: "ויהי כבוא ארון ברית ה' אל המחנה וירעו כל ישראל תרועה גדולה ותהם הארץ".

בדברי הימים (ב, יג יב-טו) תרועת מלחמה. במלחמת ירבעם ואביה, ירבעם איגף את אביה ואנשי יהודה במלחמה, ומחמת כך הכהנים הריעו בחצוצרות ועי"ז ה' נגף את מחנה ירבעם: "והנה עמנו בראש האלהים וכהניו וחצוצרות התרועה להריע עליכם בני ישראל אל תלחמו עם ה' אלהי אבותיכם כי לא תצליחו: וירבעם הסב את המארב לבוא מאחריהם ויהיו לפני יהודה והמארב מאחריהם: ויפנו יהודה והנה להם המלחמה פנים ואחור ויצעקו לה' והכהנים מחצרים בחצוצרות: ויריעו איש יהודה ויהי בהריע איש יהודה והאלהים נגף את ירבעם וכל ישראל לפני אביה ויהודה".

בירמיה (ד, יט) תרועת מלחמה. ה' משמיע תרועת מלחמה על ירושלים: "מעי מעי אוחילה קירות לבי המה לי לבי לא אחריש כי קול שופר שמעת נפשי תרועת מלחמה".

עוד בירמיה (מט, ב) תרועת מלחמה. כנגד עמון: "לכן הנה ימים באים נאם ה' והשמעתי אל רבת בני עמון תרועת מלחמה והיתה לתל שממה ובנתיה באש תצתנה וירש ישראל את ירשיו אמר ה'".

באיוב (לה, ז) תרועת שמחה על בריאת בעולם. ה' שואל את איוב האם הוא היה בעת בריאת העולם כאשר המלאכים הריעו על (לכבוד) בריאת העולם: "איפה היית ביסדי ארץ הגד אם ידעת בינה: מי שם ממדיה כי תדע או מי נטה עליה קו: על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה: ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים:".

בעזרא (ג, יא-יג) תרועת שמחה על בניין ביהמ"ק. מצינו שהעם הריע כחלק מהלל על בניין ביהמ"ק: "ויענו בהלל ובהודת לה' כי טוב כי לעולם חסדו על ישראל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל לה' על הוסד בית ה': ורבים מהכהנים והלויים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה הבית בעיניהם בכים בקול גדול ורבים בתרועה בשמחה להרים קול: ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם כי העם מריעים תרועה גדולה והקול נשמע עד למרחוק".

לסיכום, מצאנו שהתרועה שימשה למס' דברים:

- א. תרועה לשחרור עבדים וקרקות ביובל.
- ב. תרועה למסע המחנות.
- ג. תרועה לקריאת מלחמה.
- ד. תרועת שמחה על בריאת העולם, בניין ביהמ"ק, והולכת ארון ה'.
- ה. תרועת להמלכת מלך.

ה. מהות התרועה

והנראה בעיניי, שכל התרועות כולם מצטצמות לשני סוגים:

1. תרועת שחרור ושמחה. נובעת בגלל דבר טוב.
2. תרועת הפחדה ואיום. נובעת בגלל דבר רע.

ובאם ננסה למצות ולהגדיר את מהות התרועה, יש להתבונן במכנה המשותף לכל התרועות. המסגרת המשותפת היא שפעולת התרועה קיימת אך ורק במרחב הציבורי, ואך ורק בדברים חשובים מאוד מאוד בעלי השפעה ושייכות לכולם. ומהות המשותפת היא, שבכל מציאות של תרועה ישנה מציאות קיימת ונוכחית, אשר התרועה מערערת עליה, וקוראת היא לצאת אל עבר מציאות חדשה. במלחמה, יש קריאת תיגר על המלכות הקיימת ומתקדמים לקראת מלוכה חדשה. וכן בהמלכת מלך מתקדמים

מהמלוכה הקודמת לקראת מלך חדש (כ"ש כאשר אינו המשך ישיר של המלך הקודם¹). ביובל, מתקדמים מעבדות לחירות. במסע המחנות מתקדמים לקראת א"י. בבריאת העולם ובבניין ביהמ"ק מתקדמים מאין ליש. התרועה מבטאת בשורה גדולה המכונסת במקום צר ומבקשת לבקוע אל אוויר העולם. השימוש בתרועה הינו רק בעניינים ציבוריים כלליים, בעלי משמעות גדולה ועמוקה. אפשר לומר שפנימיות התרועה היא תנועה של התפשטות. יציאה של הסוד מהמיצר אל המרחב הגדול. וכן נאמר במפורש בתורה (במדבר י', ז): "ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו". דהיינו שהתרועה אינה יכולה לשמש תנועה של כינוס. ובאם נבקש להעמיד את הגדרה לתרועה, כך היא:

למסקנה: 'התרועה היא: ערעור על הקיים והעומד, וקריאה להתקדם קדימה, אל עבר היעד הסופי'.

ו. יציאה והתעלות מהשנה האחרונה אל שנה חדשה

לאחר שהבנו את מהות התרועה. יש לנו לחזור ולשאול על מה צוינו להריע בראש השנה? על איזה מציאות או מבקשים לערער ולהתעלות? וכן יש לשאול לאן אנו רוצים להתקדם? מהו היעד הסופי? מכך שאנו רואים שהציווי להריע בא' בתשרי חוזר כל שנה ושנה, יש ללמוד מכך שאנו שהמציאות שאנו רוצים להתעלות ממנה היא השנה שעברה, 'משעת התרועה ביום ראש השנה שעבר ועד שעת התרועה עכשיו'. בעצם התרועה השנתית מחלקת את המציאות למרחב זמן שאורכו הוא שנה.

ז. התרועה הראשונה היא בבריאת העולם - 'יריעו בני אלהים'

עתה יש להתבונן מדוע יש להריע דווקא ביום זה? ידוע בפנימיות התורה, שכל זמן יש לו טבע רוחני שקדם אותו. לפ"ז עוד טרם נצטוו עמ"י להריע בראש השנה, אורו של יום זה היה מאיר בעולם. א"כ נדרשים אנו לתור ולחפש מה קרה ביום זה. מבקש אני לחזור לבראשית. בברייתא בראש השנה מצינו מחלוקת אימתי נברא העולם. ר' אליעזר סבר שבתשרי נברא העולם, ואילו ר' יהושע סבר שבניסן נברא העולם. והגמ' מסיקה שאנו נוקטים כר"א לפי שאנו אומרים בתפילת ראש השנה 'זה היום תחילת מעשיך ליום

1. כשם שאין מושחין מלך בן מלך. (רמב"ם מלכים א, יב): "ואין מושחין מלך בן מלך, אלא אם כן היתה שם מחלוקת או מלחמה מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת, לפיכך משחו שלמה מפני אדוניה, ויואש מפני עתליה, ומשחו יהואחז מפני יהויקים אחיו".

ראשון'. נמצא, שבא' תשרי נברא העולם. וכן מפורש במדרש רבה בראשית (תיאודור-אלבק, פרשה כב): "ר' אליעזר ור' יהושע ר' אליעזר א' בתשרי נברא העולם, ר' יהושע א' בניסן". הרי מפורש שלר"א העולם נברא ממש בא' בתשרי.

ולפי שראינו לעיל שבני אלהים הריעו כאשר ברא הקב"ה את עולמו. אזי מובנת שייכות התרועה לא' בתשרי. דהיינו שכמו שבשעה שהקב"ה ברא את עולמו, אזי הריעו בני אלהים להודיע שמציאות חדשה ועולם חדש בא לכאן. ובתרועה זו ערערו על המצב שהיה עד אז. הן על העולמות שהיה הקב"ה בוראן ומחריבן, והן המציאות הקדומה יותר בה ה' היה נמצא לבדו. נמצא, שבראש השנה יש לנו לזכור את התרועה שהייתה בראש השנה הראשון הוא היום הראשון בו נברא העולם, הלא הוא א' בתשרי.

ח. בבריאת העולם והאדם התחילה מלכות ה'

ובעומק העניין נמצא, שמטרת בריאת העולם בראשונה הייתה לברוא מקום לשכן שכנתו שם ולהופיע את כבוד מלכותו. כלומר, שתהיה מציאות עצמאית-בחירתית שמרצונה החופשי תכיר בכבודו ומלכותו. וכמובן שעיקר הגילוי הנ"ל בעולם נעשה ע"י האדם, הלא הוא בעל הבחירה. נמצא, שהתרועה שהייתה בבריאת העולם היא גם תרועת מלך, שלראשונה הקב"ה מולך בעולמו. ועיקר מלכותו נכונה ביום ברא אלהים את האדם, שעליו הוא ימלוך. כלומר, לא די שסיבת בריאת העולם היא לגלות מלכותו, אלא שכבר ביום בראו אלהים ארץ ואדם, ממש באותו רגע היה נהיה ה' למלך.

ט. האדם חוגג יום-הולדת בתרועה

ואולי אפשר לומר שמבחינה מסוימת תרועה זו גם היא לכבודו של האדם שהוא צלם אלהים. שכידוע האדם הוא מלך הבריאה, שכן הוא רודה אפי' בדגת הים ובעוף השמים. והוא בדמות דיוקנו של בוראו. עד שדימו כל החיות שאדם הראשון הוא האלהים. נמצא שזו תרועת מלך, בעת החייה ה' את האדם, וקראו כולם "יחי צלם אלהים, יחי צלם אלהים". וכן עיקר גילוי כבוד ה' בעולם הוא ע"י הופעת נציגו בעוה"ז הוא האדם. עד"ז ניתן לומר, שראש השנה הוא יום ההולדת של העולם כולו ובעיקר של האדם. וממילא, העיקר ביום זה הוא האדם. וכן השיר אומר: "תו-תרו-עה יום הולדת, יום הולדת, הנה בא...". מצד שני, מכיוון שהן העולם והן האדם נבראו בשביל ה' יתברך, לכן "ל, שהעיקר ביום זה הוא ה'. וחזר הדין.

וכמו בכל יום הולדת, גם כאן מנסים להיזכר בכל השנה שעברה עלינו בכל רגע ורגע, במטרה לנסות להרכיב את התמונה שלנו כפי שהיא עולה מהשנה האחרונה. ופעמים שהאדם שמח מתמונה זה ומתמלא סיפוק. ופעמים שהאדם עצוב. ובעקבות התמונה הזאת מגיחות מסקנות, מה הייתי רוצה לשמר ומה הייתי רוצה לשפר לשנה הבאה.

י. סיבת בריאת העולם לגילוי מלכות ה'

ועתה אנו מבינים, שהיעד הסופי הוא גילוי כבוד מלכותו בצורה מלאה ושלמה, וכלשון הפס' "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". כלומר, שהופעת ה' בעולם תהיה מלאה ומאוחדת עם עצמותו. ואפשר לכנות זאת בשם 'כלל ופרט וכלל', דהיינו הכלל הראשון הוא שה' ברא את עולמו לגלות מלכותו, מאז עברו הרבה שנים של 'פרט', כל פרט ופרט כל שנה ושנה מתמודדת עם המציאות בצורה שונה לגילוי כבוד מלכותו, ובעז"ה כאשר כל הפרטים וכל השנים כולם יסיימו מלאכתם, אזי יגיע העולם לתיקונו, העולם שאותו אנו מכנים 'לעתיד לבוא', שהוא 'הכלל' האחרון. שבו מופיע כבוד ה' ללא הסתר כלל, ונשחט יצה"ר, וסעודה ומחול לצדיקים וכו'.

יא. בין 'זכרון' ל'תרועה' - סיבה ותוצאה

עתה מתיישב השינוי בין הביטויים 'זכרון תרועה' לבין 'יום תרועה'. שאכן למעשה יש לשלב את שניהם. כלומר, עלינו לזכור את התרועה שהייתה פעם בבריאת העולם בתאריך זה, וזאת על ידי שנריע גם עכשיו, כדי להתקדם לתכלית. הזכירה נועדה להיזכר בסיבת בריאת העולם. והתקיעה בפועל נועדה שנתקדם לקראת מימושה, שנמשיך הלאה החל מהמקום שנעצרה ההתקדמות שבעקבות התרועה הקודמת. המסקנה העולה מדברינו היא, שבראש השנה האדם מצווה להיזכר בבריאת העולם ומטרתו, וע"י זכרון העבר להתקדם קדימה, לצאת לדרך חדשה לקראת הבאת העולם הזה לתכליתו.

יב. יום הולדת - שורש הדין

ממילא מובן מדוע יש דין ביום זה. היות וביום זה נברא כל העולם כולו. וביום זה זוכר האדם את שעת בריאת העולם שהיא שורש כל הבריאה הנוכחית, ולכן האדם זוכר ובוחר מחדש את סביבתו ומציאותו ביחס לתכלית, מה שימש אותו יותר ויבקש ממנו עוד, ומה הפריע אותו ומנעו ויסירוהו מדרכו.

יג. חווית התרועה

עד כאן ניסינו לראות את יחס התורה ליום זה. עתה נבקש לשפוך מעט אור על יום זה מתוך חווית האדם הטבעי. נק' המוצא שלנו היא, שה' ציווה אותנו לזכור תרועה מסוימת או להריע ממש ביום זה. אלא שאנו לא יודעים למה ובשביל מה? כשהאדם הטבעי שומע תרועה (הן תרועת פה, הן תרועת שופר) הוא נלחץ ונפחד. ומשום שעתה דבר אדיר מתרגש בעולם.

על מה מריעים בראש השנה? דבר זה לא פורש בתורה. והתשובה לכך היא פשוטה. יש להסתכל ולשמוע מה בא מיד אחרי התרועה. ובפשטות אנו רואים שמיד אחרי תקיעות ראש השנה מגיע יוה"כ וסוכות.

או תאמר, שהתרועה מכוונת כנגד התרועה של בריאת העולם. וכשם שהתרועה על בריאת בעולם בישרה על עולם חדש, כן התרועה שלנו היא מבשרת על שנה חדשה. וממש כמו חגיגת יום-הולדת שמציין את היום ההוא לפני מס' שנים בו נולד האדם באמת. וקריאות השמחה שעתה ביום-ההולדת באות ונמשכות מקריאות השמחה שהיו בשעת לידתו האמיתית. ובאמת יש מימד של התחדשות בזמן עבור האדם בשנה החדשה. שלכאורה יש להקשות מה יום מיומיים, ומדוע עד אתמול תיקרא שנה חדשה ומהיום תיקרא שנה חדשה? אלא שהתשובה לכך היא פשוטה, משום שהאדם נולד בתוך מעגל-זמן, והשעה שבו ירדה והאירה נשמתו לעולם היא עומדת ומאירה תמיד. אלא שעם תנועת מעגל הזמן האדם מתרחק מנק' האור הזאת, מפני שהוא מבקש להאיר את האור הנ"ל, האור המיוחד שלו, בכל יום מימות השנה. אלא שעם הזמן אורו הולך ונחלש, שכן דרך אור היוצא ממקור האור, שככל שהוא יותר קרוב למקור האור הוא יותר חזק ומלא, וככל שהוא הולך ומתרחק, הולך ומאיר מקומות יותר רחוקים, כך הוא הולך ומתעמעם, הולך ונבלע במציאות אותה הוא מבקש להאיר, עד שנרחק כ"כ מאורו שיכול להיות שיבלע אורו לגמרי, ולא יהיה בכוחו להאיר חלילה. וכאן, מגיע יום ההולדת. מכיוון שהתנועת הזמן היא מעגלית ומחזורית, לכן, לא ייתכן מציאות שהאור באמת יעלם באופן סופי, אלא תמיד הוא חוזר למקורו לשאוב ממנו כוחות חדשים, אורות עליונים, לחזור ולהאיר בסבב שני. נמצא שיום-ההולדת הינו מקור אור והתחדשות עבור הנולד באותו יום, הן האדם והן העולם.

יד. שורש המילה 'תרועה'

מה שורש המילה תרועה? מבחינה לשונית, בתבניות המקובלות שורש המילה 'תרועה' הוא ר.י.ע. או ר.ו.ע., אולם בתבנית יותר פשוטה שורש המילה הוא ר.ע.. וכן מצינו ששורש הפשוט של המילה 'רע' ההיפך מטוב הוא ר.ע., וא"כ נראה שיש קשר וזיקה מסויימת בין שתי המילים הללו. ומצינו זיקה בין שתי מילים שיותר מנוגדות אחת לשנייה, והן: 'רע', ההיפך מטוב, ו'רע' בניקוד צירי שהיא מילה הנרדפת ל'חבר'. וכיצד ישבו שניהם יחדיו? כיצד החבר הכי טוב שורשו ברע? ושמעתי מר' מתתיה בשם מו"ר שמואל טל, שאכן יש זיקה בין שתי המילים הללו. אלא שמשמעותה היא, שהדרך היחידה להתחבר לחבר טוב היא רק ע"י שאני מרועע בעצמי חלק מסויים. כלומר, רק ע"י שאני שם לב לחיסרון שבתוכי, או במילים אחרות: רע, רק ע"י זה אני יכול לפתוח את עצמי להתחבר לחבר טוב ולקבל ממנו. והדברים נכונים גם בקשר הזוגי בין איש ל'רעייתו'. שאם היה האדם שלם לא היה לו מקום להתחבר עם אנשים אחרים.

וכדרך זו, יש בעיניי לפרש את הזיקה בין המילים 'רע' ו'תרועה'. שרק ע"י שאנו מריעים ומערערים על השנה שהייתה (או על המלכות שאנו יוצאים כנגדה למלחמה), רק באופן זה אנו מסוגלים להתעלות מעליה ולהתקדם קדימה, ולצאת לשנה חדשה. והביטוי של זה הוא, שבסיום השנה, אנו מבינים שנגמרה עתה יחידת זמן, שלא תחזור, וע"י שאנו בוחנים אותה כיחידה שלמה, אנו מסוגלים להסיק ממנה מסקנות, שאותם נוכל ליישם בשנה החדשה. שלא שבירת רצף הזמן, לעולם נהיה תקועים באותם הרגלים ומעשים.

טו. סיכום

ראינו שאכן רגשות שונים מתעוררים ביום ראש השנה ובפרט בשעת התרועה. ומה שקובע איזה רגש יתעורר (או איזה רגש יהיה יותר דומיננטי מבין כלל הרגשות) הוא היחס בין מצבו של האדם בשנה שעברה וחלפה לה, לבין השנה החדשה העומדת בפתח. או במילים אחרות, היחס שבין המצב שהאדם שרוי בו עכשיו מבחינה פנימית ורוחנית, לבין המצב שבו ה' מצפה ממנו ששמה הוא יהיה. ככל שהאדם 'מתייצב על דרך טוב' ועוסק יותר בתשובה, בחיבור אמיתי לה' ובמימוש רצונו - ממילא אין מה לחדש לו, ואין מה לרועע ולערער לו על התפיסת עולם ומצבו בעולם הזה. וכשם שמובא בברייתא שבבת (קנג, א): "רבי אליעזר אומר: שוב יום אחד לפני מיתתך. שאלו תלמידיו את רבי

אליעזר: וכי אדם יודע איזהו יום ימות? - אמר להן: וכל שכן, ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה. ואף שלמה אמר בחכמתו: בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר". הרי שאדם כזה מוכן בכל רגע ל'שלב הבא'. נמצא, שהדרך הנכונה היא לעסוק בתשובה תדיר, בכדי שלא נהיה מופתעים מתרועת השופר, אלא אדרבה נהיה מהצד השני שלו, מהצד של התוקע, המבשר לעולם על גאולתו ועל גילוי כבוד ה' יתברך. לכן, ככל שהפער ביניהם יותר קטן, ממילא האדם מתמלא יותר בשמחה, שהנה גאולתו וגאולת העולם מתקרבת, יום קיבול שכר עומד בפתח, "והנה עתך עת דודים" (יחזקאל טז, ח).